

LAUSUNTO

15.3.2013

Valtiovarainministeriö / demokratiajaosto

Viite: Kutsu kuulemistilaisuuteen

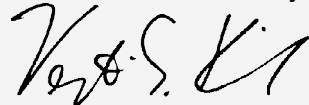
Asia: Kuntalain uudistamisen demokratiajaoston kuulemistilaisuus

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhdistöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 186 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä 63 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Liitteenä SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunto.

Lisätietoja: kehittämisspäälikkö Laura Simik, puhelin 040 741 62 99,
laura.simik@soste.fi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
Pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Society for Social and Health

www.soste.fi

Suomen sosiaali ja terveys ry SOSTE toteaa kuntalain valmisteluun liittyvää seuraavaa demokratian vahvistamiseen liittyen:

1. Avoimempi hallintotapa ja nopeampi toimintamalli parantavat kuntalaisten uskoa demokratiaan
 2. Kansalaisjärjestöt kumppaniksi:
Kuntakumppanuuksien rakentaminen myös osallisuuden näkökulmasta
 3. Monipuolisten palveluiden ja elinvoimaisten kuntien turvaaminen kuntalaisten etu ja vahvistaa luottamusta myös osallisuuteen sekä vaikuttamiseen
-
1. Avoimempi hallintotapa ja nopeampi toimintamalli parantavat kuntalaisten uskoa demokratiaan

Erityisryhmät huomioitava paremmin - osallistuminen esteettömäksi

YK:n yleissopimus vammaisten oikeuksista astui voimaan 3.5.2008, kun yli 20 maata oli ratifioinut sopimuksen. Suomen lisäksi 127 maata on tähän mennessä allekirjoittanut sopimuksen. Ratifiointeja on yhteensä 25.

Sopimuksessa tunnustetaan vammaisen oikeus itsenäiseen päätöksentekoon ja korostetaan julkisten tilojen ja liikennevälineiden esteettömyyden tarvetta. Sopimukseen sitoutuneilta valtioilta edellytetään erityisesti vammaisiin kohdistuvien ennakkoluulojen poistamista tietoa lisäämällä.

Suomessa on noin 80 000 näkövammaista, joista sokeita tai syvästi heikkonäköisiä on 10 000 henkilöä. Suomalaisen viittomakielen käyttäjiä on noin 14 000, joista noin 5 000 on viittomakieltä äidinkielenään tai ensikielenään käyttäviä kuuroja. Lisäksi esimerkiksi lukihäiriöisiä tai esimerkiksi eri tavoin liikuntarajoitteisia henkilöitä on satoja tuhansia.

Tästä syystä esteettömyys turvattava paitsi tilojen, elinympäristön myös tiedonsaannin, osallistumisen sekä tiedotuksen osalta.

Esimerkiksi seuraaviin asioihin tulee kiinnittää huomiota:

- Apuvälineet ja niiden hyödyntäminen
- Selkokieli ja viittomakieli
- Video- ja äänileikkeet päätöksenteosta
- Tilojen esteettömyys (liuskat, kaiku, tukirakenteet)
- Esteetön tieto- ja viestintäteknologia, esim. internet-sivujen esteettömyys näkövammaisille henkilöille, jotta he pystyvät käyttämään internetiä apuvälineiden avulla

Kuntalakiin tarvitaan velvoittava kirjaus esteettömyyden lisäämisestä paitsi tilojen, niin päätöksenteon seuraamisen, vaikuttamisen ja osallisuuden edistämisen kuin tiedonsaanninkin osalta. Lisäyksen voi tehdä esimerkiksi kuntalain 27§:än.

Määrääjat käsittelyille tuovat oikeusturvaa ja parantavat hallintotapaa

- kuntalaisten aloitteiden käsittely on hankalaa ja vie liikaa aikaa - uudessa kuntalaissa mietittävä määräaikojen säätämistä
- Esimerkiksi nykyisen kuntalain 28§:n mukaan:

- o Jos valtuuston toimivaltaan kuuluvassa asiassa aloitteen tekijöinä on vähintään kaksi prosenttia äänioikeutetuista kunnan asukkaista, asia on otettava valtuustossa käsiteltäväksi viimeistään kuuden kuukauden kuluessa asian vireilletulosta.
- Kuntalaisaloite otettava vastaavasti käyttöön kuin kansalaisaloite (tietty kriteerit ja käsittely) viimeistään 3 kk:n aloitteen syntymisestä
- Lisäksi lupa-asioissa on otettava määräajat käyttöön asian käsittelyssä

Oikaisu- ja valitusmenettelyitä järkeistettävä

- yksittäinen henkilö voi nykyiseen lainsäädäntöön perustuvassa käytännössä vaarantaa tai merkittävästi hidastaa hyvinkin hankkeen etenemistä - uudessa kuntalaissa mietittävät kriteerit uudestaan
- lakia tulee muuttaa tältä osin

Osallistumisen uudet muodot

- NykYTEknologian tehokkaampi hyödyntäminen
- Kyselytutkimukset: mitä kuntalaiset ITSE haluavat
- Rakenteista suunta kohti tekemistä!

Viestinnän ja vaikuttamistyön murros, uusi teknologia ja esimerkiksi sosiaalinen media luovat uusia mahdollisuuksia. Esimerkiksi uuden teknologian tuomat mahdollisuudet ja välineet ovat oikein käytettyinä erittäin kustannustehokkaita ja toimivia.

Pykälän 27 kirjaus ” Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti:” pitäisi muuttaa velvoittavammaksi esimerkiksi ”Osallistumista ja vaikuttamista edistetään seuraavasti”..

Samalla huomioidaan myös erityisryhmät entistä paremmin.

2. Kansalaisjärjestöt kumppaniksi:

Kuntakumppanuuksien rakentaminen myös osallisuuden näkökulmasta

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen jäseninä on miltei 1,3 miljoonaa suomalaista. Sosiaali- ja terveysjärjestöissä ovat jäseninä ja edustettuina kattavasti yhteiskunnan eri ryhmät: myös ne, joiden ääni ei muutoin kuulu päätöksenteossa ja vaikuttamistyössä. Tästä syystä järjestöjen kumppanuusroolia on vahvistettava kunnallisessa päätöksenteossa ja vaikuttamisessa.

Kunnallisessa päätöksenteossa kuulemisvelvoite on ulotettava koskemaan asiaan liittyviä sosiaali- ja terveysjärjestöjä. Esimerkiksi vammaisia koskevissa asioissa on kuultava vammaisjärjestöjä. Kaiken kaikkiaan järjestöt ovat vahva väylä tuoda kuntalaisten ääntä kunnan päättäjien tietoon. Järjestöjen asemasta kuntademokratian edistäjänä sekä erityisryhmien äänitorvena on saatava nuorisolain tyyppinen kirjaus kuntalakiin.

Nykyisistä kuntapäättäjistä yli 60% pitää sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaa kunnassaan hyvin tärkeänä ja 75% arvioi, että tulevaisuudessa järjestöjen rooli kasvaa entisestään. (Aula Research 2013).

3. Monipuolisten palveluiden ja elinvoimaisten kuntien turvaaminen kuntalaisten etu ja vahvistaa luottamusta myös osallisuuteen sekä vaikuttamiseen

Järjestöjen tekemä vapaaehtoistyö vahvistaa kuntalaisten hyvinvointia ja osallisuutta. Vapaaehtoisten työpanos vastaa noin 21 000 henkilötyövuotta. (Järjestöbarometri). Vapaaehtoistoiminnan kansantaloudellinen arvo on kuusinkertainen verrattuna siihen sijoitettuun rahaan. (Laasanen 2011) Vapaaehtoistyö tuo myös hyvinvointia ja osallistumisen kokemuksia työn tekijöille itselleen.

Järjestöjen tuottamat palvelut (esimerkiksi ensikodit, turvakodit, päihdeasuntolat) ovat merkittävä lisä kunnan palveluissa sekä usein tarkoitettuja juuri niille, jotka ovat haavoittuvimmassa asemassa. Tästä syystä voidaan kuntalaisten hyvinvointia sekä samalla osallistumisen mahdollisuuksia voidaan lisätä kuntakumppanuuksien kautta. 8 a § Peruspalveluohjelmamenettely

Peruspalveluohjelmamenettelyssä arvioinnin sijaan pitäisi painottaa kehittävää ja ennakoivaa otetta sekä sosiaali- ja terveysministeriön toimintasektoriin kuuluvissa neuvotteluissa sekä budjetoinnissa painottaa ennaltaehkäisevien toimien merkitystä.

Lisäksi tulee arvioida se, miltä osin ja miten peruspalveluohjelmassa ja - budjetoinnissa huomioidaan elinvoimaisen kunnan ja laadukkaiden palveluiden osalta keskeinen monituottajamalli.

Tällä varmistetaan se että myös pienet palveluntuottajat ja järjestöt pystyvät toimimaan kunnassa ja tarjoamaan kuntalaisille eri elämäntilanteisiin ja tarpeisiin vastaavia palveluita.

Uuteen kuntalakiin pitää saada velvoittava kirjaus palvelustrategiasta edellä mainittu huomioiden. Lisäksi SOSTEn huomauttaa, että monitasoista ja sekavaa kuntapäätöksenteon ja vastuualueiden jakoa tulee yksinkertaistaa. Eri toimijoiden tehtävien ja työnjaon selkeytys helpottaa ihmisten ymmärrystä toimijoiden työnjaosta, tehtävistä sekä vahvistaa tällöin osaamista sekä osallistumista.

- Avi
- Ely
- Maakuntaliitto
- Kunta
- Kuntayhtymä

Tässä selkeytystyössä ovat kuntarakenneuudistus ja sosiaali- terveyspalveluiden rakenneuudistus keskeisessä roolissa. Näissä uudistuksissa on pyrittävä mahdollisimman selkeään ja yksinkertaiseen rakenteeseen sekä päätöksentekoon.

Lisäksi kuntayhtymien muuttaminen läpinäkyvämmiksi päätöksenteoltaan sekä luoda sellaisia mekanismeja, joilla kuntalaiset voivat aidosti vaikuttaa kuntayhtymien toimintoihin.

Lainsäädännöllä on näitä vaikuttamismahdollisuuksia vahvistettava ja kuntayhtymien päätöksenteon osalta on luotava käytännöt ja varmistettava eri alueiden asukkaiden kuulemismenettely.